

Presidenten Thomas Munck af Rosenschöld

Thomas Munck af Rosenschöld föddes i Lund den 28 juni 1813 som andre son till Gabriel och Hedda Munck af Rosenschöld. Hans tid i Kristianstad har skildrats av hans son August och hans sonson, min pappa, som ju också hette Thomas Munck af Rosenschöld, har skrivit en biografi över honom i boken ”De gamla Munckar och Rosenschöldar”.

I fortsättningen tillåter jag mig att lägga bort titlarna med Thomas Munck af Rosenschöld d.ä. och kallar honom bara Thomas.

Thomas gick i skolan i Lund och började också sina universitetsstudier där. Antagligen var han redan från början inställd på att läsa juridik. Men på den tiden var det vanligt att en jurist inledde sina studier med att ta filosofie magisterexamen, och detta gjorde också Thomas. Han skulle då läsa historia, estetik, grekiska, latin och hebreiska, praktisk och teoretisk filosofi, fysik, botanik, kemi, naturalhistoria, matematik, astronomi och blev alltså en mycket allmänbildad man. Han disputerade i juni 1835 för magistergraden på en avhandling om den franske kungen Henrik IV. Själva avhandlingen var dock skriven av hans professor.

Flera decennier senare bestämdes det att magistergraden skulle bytas ut mot benämningen filosofie doktor, och detta gällde även retroaktivt. För Thomas betydde detta att han 50 år efter disputationen kunde promoveras till filosofie jubeldoktor. Hans dotter Clara som då var sex år tjänstgjorde som kransflicka. Det är nog rätt ovanligt för att inte säga unikt att en jubeldoktor har en egen dotter i den åldern att hon kan fungera som kransflicka.

Redan före disputationen hade Thomas börjat läsa juridik. Det var då en känd professor – Johan Holmbergson – som svarade för all juridisk undervisning, vilket var en mycket betungande uppgift. Holmbergson ställde som ultimatum för att skriva in Thomas betyg i tentamensboken att Thomas åtog sig att tjänstgöra som docent. Man får väl hålla Holmbergson räkning för att han på detta tidiga stadium insåg Thomas begåvning, men utpressningen var självfallet oacceptabel.

Thomas önskade inte tjänstgöra som docent utan ville ut och skaffa sig inkomster. Han tvingades att lämna Lund och ta sin juridiska examen i Uppsala. Det gick naturligtvis bra. Det sista ämnet som han var tvungen att läsa var fransyska språket. Anledningen var naturligtvis Karl XIV Johan. Thomas bevarade intresset för franska och prenumererade till sin död på franska tidningar.

På den tiden var det inte lika vanligt som nu för unga jurister att sitta ting, även om det förekom. Thomas gjorde inte det utan arbetade i en del oavlönade eller lågavlönade befattningar i Svea hovrätt och Nedre justitierevisionen, alltså Högsta domstolens kansli, som kopist, protokollssekreterare, registrator m m. Det ledde så småningom fram till att han fick lantdomarförordnanden, dvs han skickades ut att döma i olika domsagor.

Det gick tydligen mycket bra för redan vid 34 års ålder blev Thomas år 1847 utnämnd till assessor i Skånska hovrätten. Då förtiden var detta en ordinarie anställning med fullmakt, så Thomas kunde ha stannat på denna post fram till pensionen. Men han stannade bara ett år. Redan i juni 1848 fick han förordnande som t.f. revisionssekreterare i Stockholm och i oktober nästa år blev han ordinarie.

Revisionssekreterare, dvs föredragande i Högsta domstolen, är ett mycket fint och ansvarfullt ämbete – ingen vet det bättre än min kusin Peder som under lång tid haft den befattningen. Men faktum är att det ansågs om möjligt ännu finare på den tiden. Många som hade haft den befattningen behöll titeln även efter utnämning till chefsdomare eller andra liknande befattningar.

Men Thomas stannade bara ett år även på den befattningen. Han blev år 1850 utnämnd till expeditionschef i Ecklesiastikdepartementet och tog tjänstledigt från befattningen som revisionssekreterare. Då var expeditionschefen under statsrådet chef för hela departementet. Den ordningen – alltså en opolitisk ämbetsman som chef för ett departement – är sedan länge övergiven i Sverige men tillämpas fortfarande i alla våra nordiska grannländer och i många andra länder, t ex England. Den är på ett mycket roligt sätt skildrad i TV-serien Yes, minister – Javisst herr minister – där chefsämbetsmannen heter Sir Humphrey. Thomas var under sex år Sir Humphrey i Ecklesiastikdepartementet.

Av allt att döma hade han lockats dit av den dåvarande ecklesiastikministern Paulus Genberg (senare biskop), som hade lärt känna Thomas i Lund. Men samarbetet mellan Thomas och Genberg kom tyvärr att gnissla i fogarna. De hade olika uppfattningar i formella och språkliga frågor, och vi som är jurister vet hur kolossalt viktiga sådana frågor är.

Desto bättre gick samarbetet mellan Thomas och näste ecklesiastikminister Henrik Reuterdaahl (senare ärkebiskop). Detta framgår bl a av Reuterdahls memoarer, där han skriver om Thomas: ”En av de få förnuftiga Rosenschöldarna hade han gott huvud, rättskaffens sinne och var klokare, mindre formalistisk jurist än juristerna vanligen äro.”

Man kan stanna något vid formuleringen ”En av de få förnuftiga Rosenschöldarna”. Nu behöver man ju bara kasta en blick över de här närvarande för att se en stor mängd förnuftiga Rosenschöldar.

Men så var det inte då. Så t ex var Thomas far och i ännu högre grad hans farbror David för att inte tala om hans kusin Nils Rudolf stora original och Thomas bröder Eberhard Julius och Otto hade tyvärr sparat ur och kunde inte försörja sig. Både Thomas son August och min pappa Thomas har ansett sig kunna konstatera att Thomas faktiskt skämdes för sina släktingar: han talade aldrig om dem och förstörde deras brev. Detta hindrar inte att han

behandlade sin far Gabriel med största aktning och respekt – det är också belagt i memoarlitteraturen. Han var också generös mot sina bröder som var beroende av underhåll.

Thomas tredje ecklesiastikminister hette Lars Anton Anjou, även han senare biskop. Hur samarbetet med Anjou utvecklades vet man inte, men ett faktum är att Thomas 1856 tog avsked från befattningen som expeditionschef och återvände till sin tjänst som revisionssekreterare.

Men inte heller den här gången stannade han särskilt länge. År 1857 avled presidenten i Skånska hovrätten och Thomas blev 1858 utsedd till hans efterträdare. Det framgår av handlingarna att det framför allt var Reuterdahl som verkade för att Thomas skulle få den befattningen.

Thomas fick alltså flytta till Kristianstad där Skånska hovrätten på den tiden var belägen. Han flyttade dit som ungarl men hyrde sig en stor representationsvåning som jag tror att Ami kommer att tala närmare om. Även hans giftermål hoppar jag över i förlitan på Amis framställning.

Thomas fann sig väl tillrätta som president. Han hade en naturlig auktoritet och tillvann sig omedelbar respekt. Enligt sonen August hade han ett fast tidsschema. Kl 7.30 kom en barberare hem till honom för rakning, kl 8 åt han frukost, kl 9 tog han emot eventuella uppvaktningar och på slaget kl 10 inträdde han i stora salen i hovrätten. Det var meningen att man skulle komma då, men respekten för detta var urholkad när Thomas började sin tjänstgöring som president. Thomas sade inte ett förebrående ord till dem som kom för sent men såg förvånat på dem. Förseningarna upphörde efter en vecka.

Sessionen slutade kl 14. Då åt presidenten middag med sin familj. Sedan sov han en stund och gick därefter en långpromenad bl a för att titta på kortspel, som han i sin ungdom hade varit mycket intresserad av.

Men Thomas tjänstgjorde inte hela året i hovrätten. Dels hade han tre månaders semester. Dels var han under större delen av sin presidenttid också riksdagsman, vilket innebar att han måste uppehålla sig i Stockholm under hela riksdagsperioden, som ibland kunde pågå i närmare ett halvår.

Redan från år 1844 hade han börjat ta ut pollett som det hette till adelståndets sammanträden under ständsriksdagen. Han blev utsedd till ordförande i KU vilket var en mycket ansvarsfull befattning. Han höll däremot inte särskilt många anföranden, vilket har satts i samband med att han hade halsbesvär underblåsta av cigarrökning, led av en viss blyghet och ogillade pratmakare. Det är emellertid för hans efterkommande ägnat att ge en viss tillfredsställelse att han genomgående företrädde sådana ståndpunkter som man nu i efterhand anser vara de enda rimliga.

Jan lät i munck@bladet nr 3 för år 2006 trycka av ett vackert exempel, ett anförande som Thomas höll för att tillförsäkra mosaiska trosbekännare valrätt och valbarhet till riksdagen. Han blev dock då överröstad.

Som ordförande i KU spelade Thomas en nyckelroll när det gällde den i särklass största politiska frågan under andra hälften av 1800-talet, dvs representationsreformen, övergången från ståndsriksdag till tvåkammarriksdag. Thomas var anhängare till den reformen och var huvudansvarig för KU:s betänkande där reformen tillstyrktes. Han kom på det sättet i motsättning till många av sina vänner och även till sin egen familj.

Denna frågas utgång var oviss in i det sista, men Thomas och hans meningsfränder tog hem segern. Även om tvåkammarriksdagen till en början inte i alla avseenden var helt demokratisk, var det naturligtvis fråga om en mycket stor landvinning. Thomas blev invald i första kammaren av Kristianstads läns landsting och blev på nytt ordförande i KU.

Thomas avgick från riksdagen år 1875 och som president år 1883, vid 70 års ålder. Både under riksdagssejourerna i Stockholm under tiden i Kristianstad hade han ägnat sig åt ett intensivt sällskapsliv, något som han var mycket road av.

Sten bad mig att särskilt peka på skillnader mellan Thomas karriär och den nuvarande. Men man kan också peka på en del likheter. När jag tjänstgjorde i Skånska hovrätten hette den av mig högt beundrade hovrättspresidenten Björn Kjellin. Han såg Thomas som något av en förebild. Båda hade utnämnts till presidenter vid ca 45 års ålder och fått flytta ner från Stockholm som ungarlar och båda hade vid 52 års ålder gift sig med mycket yngre hustrur.

Jag har redan pekat på några skillnader i förhållande till dagens ordning. En som faller i ögonen är att man knappast skulle anse det godtagbart i dag att en domstolschef eller för delen en myndighetschef åtar sig uppdrag som riksdagsledamot. Det har såvitt jag vet inte förekommit under de senaste 60 åren.

Ett par år efter Thomas pension flyttade familjen till Lund, där Thomas avled år 1893. Han fick ett mycket fint eftermäle. I en av Jan i munck@bladet nr 1 för år 2007 återgiven dödsruna står det bl a.

”Det var ej blott den höga gestalten, som var oböjd; äfven det spänstiga sinnet och det ljusa förståndet syntes länge oberördt af ålderdomens bräcklighet. --- Vänsäll och blid, flärdlös och enkel, aldrig framkallande öfverlägsenheten i sin begåfning eller företrädena i sin yttre ställning, efterlemnar han ett älskadt och vördadt minne.”

Nu var författaren av denna dödsruna inte helt ojävig – den är skriven av Thomas svärson Elof Tegnér. Men flera ojäviga skribenter skriver ungefär detsamma, om än inte på lika

vacker svenska. Över huvud taget kan man inte något sammanhang återfinna ett enda negativt ord om Thomas.

Vi har alltså all anledning att vara stolta över härstamningen från Thomas Munck af Rosenschöld.

Johan Munck